

Sari Joutsijoki
Heini Toivonen

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK) -diakoni
Opinnäytetyö, 2022

KASVATUSTA LEIKKIEN

**Materiaalipaketti toiminnalliseen oppimistuokioon jouluevanke-
liumiin tutustuen**

TIIVISTELMÄ

Sari Joutsijoki, Heini Toivonen

Kasvatusta leikkien. Materiaalipaketti toiminnalliseen oppimistuokioon jouluevan-
keliumiin tutustuen.

Sivut 39 ja liitteet 19

Kevät 2022

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Tämän kehittämispainotteisen opinnäytetyön tavoitteena oli materiaalipaketin suunnittelu toiminnalliseen oppimistuokioon ja sen toteuttaminen 1.–2.-luokkala-
isille lapsille. Materiaalipaketti koostuu toiminnan järjestäjien ohjeista ja aikatau-
lusta, lapsiryhmän ohjaajille ja lapsille tarkoitetuista ohjeista ja videoista. Valmis
materiaalipaketti tarjotaan yhteistyötaholle tukemaan seurakunnan työtä lasten
kanssa. Opinnäytetyön yhteistyötahona toimi Pomarkun alue Noormarkun seu-
rakunnassa.

Materiaalipaketin kehittämisen tavoitteena oli vahvistaa seurakuntien ja koulujen
yhteistyötä. Mahdollistaa jatkuva yhteistyö koronaepidemiasta huolimatta ja
luoda materiaalipaketti, jota seurakunta voi tulevaisuudessakin käyttää hyödyksi.

Kehittämisprosessiin sisältyi suunnittelu, teorianäytteen tutkiminen, materiaalipake-
tin kokoaminen ja arviointi sekä reflektointi. Suunnittelussa ja toteutuksessa hyö-
dynnettiin yhteistyötahon kokemuksiin perustuvia tietoja.

Arviointi toteutettiin lasten kanssa ryhmähaastattelulla ja osallistavalla havain-
noinnilla. Palautetta pyydettiin ja saatiin myös eri ammattiryhmiltä yksilöhaastat-
teluilla sähköpostitse. Materiaalipaketti koettiin kokonaisuudessa kattavaksi ja
selkeäksi kokonaisuudeksi. Materiaalipaketista saatu palaute toimii hyvänä poh-
jana mahdollisissa tulevissa materiaalipakettien suunnittelussa.

Asiasanat: diakoniakasvatus, toiminnallinen oppimistuokio, etätoteutus

ABSTRACT

Sari Joutsijoki, Heini Toivonen

Education through play. A material package for a functional learning session about the Christmas Gospel.

39 pages, 19 appendices

Spring 2022

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Social Services, Option in Diaconal Work

Bachelor of Social Services

The purpose of this development-oriented thesis was to design and create a material package for a functional learning session to children in grades 1–2. The material package consists of instructions and timetables from the organizers as well as instructions and videos for group leaders and children. The partner in this thesis was the Parish of Noormarkku and its area in Pomarkku. The parish was provided with the finished material package to support their work with children.

The aim of developing the material package was to strengthen cooperation between parishes and schools. The goal was to enable continued cooperation despite the corona epidemic and to create a material package that the parish can continue to use in the future.

The development process included design, research of theoretical knowledge, compilation and evaluation of the material package and reflection. Information based on the partner's experience was used in the design and implementation.

The assessment was conducted with the children through group interviews and participatory observation. Feedback was also requested and received from various professional groups through individual interviews via email. The material package was perceived as comprehensive and clear. The feedback from the material package will serve as a good basis for possible future material package design.

Keywords: diaconal education, functional learning session, distance activity

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 KASVATUKSEN PYÖRTEISSÄ.....	6
2.1 Katsomuskasvatus	7
2.2 Diakoniakasvatus	9
2.3 Seikkailukasvatus	9
3 LEIKILLISYYDEN MERKITYS LAPSEN KASVULLE.....	11
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	15
5 YHTEISTYÖKUMPPANIT.....	16
5.1 Pomarkun kunta.....	16
5.2 Pomarkun alue Noormarkun seurakunnassa	17
6 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI	18
6.1 Materiaalipaketti.....	20
6.1.1 Videot.....	21
6.1.2 Toiminta 1 ”Majan rakennus”	22
6.1.3 Toiminta 2 ”Enkelit taivaalla”	22
6.1.4 Toiminta 3 ”Jäärata”	23
6.1.5 Palautteenanto	24
6.2 Uusi suunnitelma	25
6.3 Palautteet.....	25
LÄHTEET.....	35
LIITE 1. Infopaketti.....	39
LIITE 2. Videot	55

1 JOHDANTO

Kouluissa on vuosien saatossa vähennetty uskonnonopetusta ja painopiste on keskitetty elämänkasvatustietoon. Tahdoimme luoda jouluevankeliumiin liittyen kaikille sopivan kasvatustuokion. Opetushallitus ohjeistuksissaan ei suosittelen eikä kiellä kouluja järjestämään tai osallistumaan uskonnollisiin tilaisuuksiin, joten kouluilla on vapaus tehdä päätökset itse, kunhan vanhempia informoidaan ja osallistuminen on vapaaehtoista (Opetushallitus, 2018). Jouluevankeliumin tunteminen kuuluu jo ihmisen yleissivistykseen uskonnosta ja vakaumuksesta riippumatta ja se on osa suomalaista kulttuuriperinnettä.

Seurakuntien ja koulujen yhteistyö on vähentynyt ja vallitsevan pandemia tilanteen vuoksi vaikeutunut entisestään ja tähän on toivottu muutosta. Tahdoimme lähteä vahvistamaan Pomarkun alueella seurakunnan ja koulun yhteistyötä kehittämällä materiaalipaketin ja järjestämällä toimintatuokion kunnan 1. ja 2.-luokkaisille lapsille. Käytämme opinnäytetyössä termistöä Pomarkun seurakunta ja tällä tarkoitamme Pomarkun aluetta Noormarkun seurakunnassa. Opinnäytetyömme antaa mahdollisuuden verkostoitumiseen ja yhteistyöhön eri tahojen välillä, kuten kunta, koulu, seurakunta ja vapaaehtoiset. Materiaalipaketin tarkoituksena on mahdollistaa yhteistyö vuonna 2020 alkaneesta koronaepidemiasta huolimatta ja seurakunta voi tulevaisuudessakin käyttää hyödyksi kehittämäämme materiaalipakettia sellaisenaan tai muutoin haluamallaan tavalla. Kukaan ei pysty ennustamaan, miten koronatilanne tulee jatkumaan pitkällä tähtäimellä, minkälaisia vaikutuksia sillä on koko yhteiskuntaamme ja lapsiimme. Onkin tärkeää pyrkiä löytämään keinoja taata lapsille mahdollisimman normaali ja turvallinen lapsuus. Lapsen kasvuun kuuluu vapaus leikkiä, olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa, nähdä ja kokea asioita. Suunnittelemamme materiaalipaketti toimintahetkineen pienessä muodossa on osa sitä, lapsidiakoniaa. Materiaalipaketti on kokonaisuudessaan liitetty työmme liitteeksi.

Tavoitteenamme oli kehittää, vahvistaa ja mahdollistaa seurakunnan ja koulun välistä yhteistyötä pandemian aikana. Ulkopuolisen ei ollut mahdollista mennä sisälle koulun tiloihin, ja näin ollen kaikki yhteistyö on tapahtunut etäyhteyksin.

Näin esimerkiksi aamunavaukset ovat kouluihin toteutettu videoiden välityksellä, niin että seurakunnan työntekijä ei ole koulun tiloissa, lapset istuvat luokissaan ja kuuntelevat monitoreista. Tahdoimme toteuttaa toimintahetken näinä haasteellisina aikoina niin, että lapset pääsevät osallistumaan, toimimaan ja liikkumaan. Tavoitteenamme oli kehittää materiaalipaketti, joka mahdollistaa tämän niin, että esimerkiksi seurakunnantyöntekijän ei tarvitse olla fyysisesti läsnä samaan aikaan lasten kanssa.

Opinnäytetyömme teoriapohjana toimii vahvasti lapsidiakonia ja katsomuskasvatus. Lapsidiakonia on vähemmän tutkittua ja siitä materiaalia ei ole paljoa löydettävissä, mutta on suuressa osassa toimintamme tukena. Toimintahetkeä varten kehittämämme materiaalipaketin ydin löytyy siinä, että kannustamme lapsia yhteistyöhön, toisten huomioimiseen ja auttamiseen. Erilaisten virikkeiden avulla voidaan merkityksellisesti tukea lasten ja nuorten kaveri- ja tunnetaitojen opettamista (Livingston ja Pöyhönen, 2021).

2 KASVATUKSEN PYÖRTEISSÄ

Suomessa peruskoulun oppilailla on laillinen oikeus ja jopa velvollisuus osallistua uskonnolliseen opetukseen tai eettiseen koulutukseen, jos he eivät ole minkään rekisteröidyn uskonnollisen yhteisön jäseniä. Tämän lisäksi peruskouluissa perehdytään muiden uskontojen ja maailmankatsomusten oppimiseen. Voidaankin todeta, että uskonnonopetus Suomen valtion tukemissa kouluissa on erillistä, mutta ei tunnustuksellista siinä mielessä, että uskonnolliset yhteisöt voisivat vaikuttaa mitenkään opetussuunnitelmaan. (Sakaranaho, 2014, s. 246.) Ristiriitoja-kin nykyisestä järjestelmästä vielä löytyy. Sillä aikaa, kun institutionaalinen yhteys uskonnollisten yhteisöjen ja koulujen välillä on enemmän tai vähemmän katkaistuna opiskelijat kuitenkin ohjataan edelleen uskonnolliseen opetukseen uskonnolliseen yhteisöön kuulumisen mukaan. Toisaalta opettajien ei tarvitse enää olla uskonnollisten yhteisöjen jäseniä, vaikka opettaisivat kyseistä uskontoa. Opettajien sekä oppilaiden ja heidän vanhempiensa uskonnollisten yhteyksien ristiriidat ovat aiheuttaneet jonkin verran sekavuutta ja tyytymättömyyttä vähemmistöjen uskonnonopetuksessa. Lisäksi ei ole oikeastaan täysin selvää, millainen uskonnollinen opetus olisi yhdenmukaista. On siis selvää, että uskonnollinen enemmistö ja vähemmistöt nähdään erilaisina. Kun tarkastellaan nykyistä uskonnollista koulutusta Suomessa uskontotutkimuksen näkökulmasta, voidaan olla tyytyväisiä oppimisen kasvavaan painotukseen eri uskonnoissa ja maailmankatsomuksissa. Suomalaisen yhteiskunnan lisääntyvän monikulttuurisuuden myötä tällaisen koulutuksen tarve pikemminkin kasvaa kuin laskee. (Sakaranaho, 2014, s. 247.)

Rautakosken (2020, s. 17) tutkimusten mukaan nousi esiin kuinka paljon katsomuskasvatus aiheuttaa keskustelua. Katsomuskasvatuksessa tunnustuksellista uskonnonopetusta oleellisempaa on katsomusten välinen vuoropuhelu ja avoin ilmapiiri. Yksilötasolla lapsi tulee ottaa huomioon katsomuksellisesti aktiivisena toimijana ja subjektina. Lapsella on oikeus omaan katsomukseensa sekä oikeus omien näkemystensä ja kysymystensä ilmaisemiseen. Lasten kanssa tulee uskaltaa kohdata hänen suuret elämänkysymyksensä. Lasten kuuleminen aidosti ja merkityksenanto lapsen aloitteille dialogissa tukevat heidän osallisuuttaan ja

tasapainoista kehitystä. Lasten kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä on mahdollista tukea huomioimatta uskonnollista ja katsomuksellista näkökulmaa. Lasten katsomuksellisen kasvun tukeminen on osa lasten yksilöllistä kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Huoltajien kanssa yhteistyö on olennainen osa lasten katsomuksellisen kasvun tukea perhetasolla. Huoltajille tulee kertoa katsomuskasvatuksen sisällöstä avoimesti. Vanhempien toiveet ja näkemykset aiheesta tulee myös ottaa huomioon. (Rautakoski, 2020, s.18.)

2.1 Katsomuskasvatus

Katsomuskasvatus on nykypäivänä nousemassa enemmän ja enemmän esiin. Enää ei esimerkiksi puhuta uskonnollisesta kasvatuksesta, vaan siirrytty neutraalimpaan tapaan puhua asiasta. Katsomuskasvatukseen kuuluu keskinäinen kunnioitus sekä ymmärtäväinen suhtautuminen eri katsomuksia kohtaan ja se tukee lapsen identiteetin kehitystä eli siinä yhdistyy kielellinen, kulttuurillinen ja katsomustietoinen pedagogiikka. Toteuttamistapoja voi olla vuoden erilaisiin juhliin ja tapahtumiin tutustuminen, sillä ne liittyvät suomalaiseen perinteeseen kuitenkin muistaen, että keskiössä on avoin keskustelu lasten kanssa sekä lasten ihmetteilyt ja heitä askarruttavat asiat. Suomalaiseen kulttuuriin kuuluu juhlatraditiot, joissa viitataan kristillisiin perinteisiin ja onkin hyvä muistaa, ettei yksittäisen virren tai joulukuvaelman esittäminen tee tilaisuudesta uskonnollista. (Suomen Ev.lut. Kirkko, i.a.)

Rautakoski (2020) ei suoranaisesti tutki valitsemaamme kohderyhmää, vaan hänen tutkimuksensa pääpaino on enemmän varhaiskasvatuksen puolella, mutta hän hyödyntää kokemustaan ja nostaa alakouluikäisten tilannetta verrannollisena työssään. Katsomuskasvatus on aiheena ajankohtainen ja suhteellisen tuore, koska muutama vuosikymmen taaksepäin Suomessa on vallinnut käsitys uskonnollisuudesta yhdenmukaisena. Suomalaisuuden rakentumisessa on ollut vahvassa asemassa luterilaisuus, vaikka kautta aikojen katsomuksellisuudessa onkin vaikuttanut monenlaisia perinteitä. Katsomusten käsittelyyn tarvitaan herkkyyttä ja varovaisuutta, kuitenkin aito kiinnostus toisen ihmisen katsomusta kohtaan auttaa aina ymmärtämään ja suvaitsemaan. Avoin katsomuksellinen

ilmapiiri ja moninaisuuden hyväksyvä yhteisö onkin meille tavoittelemisen arvoisen ihanne. (Rautakoski, 2020, s. 20.)

Kysyminen ja ihmettely on lapselle hyvin luontaista, ne luovat pohjan lapsen kysyville oppia uutta ja yhdistää se jo olemassa olevaan tietoon. Lapselle on tärkeää antaa mahdollisuus havahtua omaan tietämättömyyteensä, havainnoida ja kysyä, näin annamme lapselle tukea omissa pohdintoissaan. Katsomuskasvatus pyrkii antamaan tilaa lapsen ihmettelylle. Kun lapsen annetaan toimia itselleen ominaisella tavalla lisää se lapsen hyvinvointia. Käsitteenähän katsomuskasvatus on tuore, esimerkiksi varhaiskasvatuksen yhteydessä se esiintyi ensimmäisen kerran vuonna 2016. Toiminnan kuuluu olla lapsilähtöistä ja aikuisjohtoista. Lapsen tarpeista ja kiinnostuksesta kumpuavalle toiminnalle annetaan tilaa sekä sallitaan lapsen aktiivisuus ja luovuus. Jos verrataan nykypäivän lapsia edellisiin sukupolviin, on uskonnolla erilainen vaikutus lasten elämään nyt. Suhde uskoon muokkautuu aina yhteiskunnallisten tekijöiden kautta. (Suomen Ev.lut. Kirkko, i.a.)

Toisinaan saattaa käydä niin, että uskonto- ja katsomuskasvatuksellisia asioita jätetään huomiotta erilaisten syiden takia. Näitä voi esimerkiksi olla kasvatushenkilöstön kokemus uskontojen yksityisyydestä, omasta arvomaailmasta kumpuavista asenteista tai ennakkoluuloista. Voi olla myös ihanteena mahdollisimman neutraali ja arvovapaa kasvatus, jolloin keskustelukulttuurista tulee välttelevä, kun aiheeksi nousee katsomuksellisista aiheista puhuminen. Kuitenkin pitää muistaa, ettei katsomuskasvatus saa olla myöskään indoktrinoivaa ja lapsen katsomuksellisen vapauden riistämistä. Tasaveroinen käsittely kaikkien uskontojen sekä uskonottomuuden välillä kuuluu katsomuskasvatukseen. Lapselle tulee turvata lapsen oikeus omaan katsomukseensa ja sen ilmentämiseen yhteisössä niin, että kaikilla lapsilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet siihen. (Rautakoski, 2020, s. 19–20.)

2.2 Diakoniakasvatus

Diakoniakasvatuksen teologinen lähtökohta tulee lähetys- ja kastekäskystä sekä tietysti Jeesuksen pelastus- ja sovitustyöstä. Diakoniakasvatus tulee olla koko seurakunnan yhteinen asia ja seurakunnan yksi tärkeimmistä tavoitteista on ohjata lapsia elämään diakonisesti eli ottamaan toiset ihmiset huomioon. Diakoniakasvatuksessa korostuu lapsen tukeminen, jotta hän löytäisi oman paikkansa erilaisissa toimintaympäristöissä sekä tavoitteena on kristittynä eläminen ja lähimmäisyys. Diakoniakasvatukseen kuuluu ohjaamista, innostamista, kutsumista, rohkaisua ja tukea. Diakoniakasvatus on kaikkea sitä työtä, mikä auttaa lisäämään lähimmäisenrakkautta ja auttamisenhalua. (Nygård, 2016, s. 30.)

Katri-Pupita Mattila (2003, s.15) tuo esiin kuinka tärkeää on myös lapselle tuntee tulevansa nähdyksi ja kohdatuksi, kuinka lapsikin kohdataan tärkeänä eikä missään nimessä lähdetä tätä vähättelemään. Samoin on tärkeää tukea lapsen yhteyttä toisiin lapsiin, luoda me-henkeä koululuokkaan. (Mattila, 2003, s. 17.) Lapsidiakoniassa korostuu muun muassa lapsilähtöisyys, ennakoitavuus ja matala kynnyks. Toimintatavat ja ratkaisut materiaalipakettiin suunnitelluista toimintapisteissä tuleekin olla niin hyvin suunniteltu, että oma poissaolomme ei vaikuttaisi siihen, että lapset rohkaistuvat toimintaan ja olemme toteuttaneet ja suunnitelleet pisteet niin, että kaikki on tehty lasten näkökulmasta. Suunnittelussa otimme huomioon myös edellä mainitun matalan kynnyksen, toimintatuokiossa ei harjoiteta hengellistä toimintaa, esimerkiksi se ei sisällä rukousta. (Mattila, 2003, s. 21.)

2.3 Seikkailukasvatus

Kokemuksellisen oppimisprosessin kautta voidaan määritellä mitä seikkailukasvatus on. Se on seikkailullinen toiminta, jossa sen reflektointi mahdollistaa uusien ajattelu- ja toimintatapojen oppimista. Seikkailukasvatuksen pitää olla turvallista, tavoitteellista, tietoista, haastavaa ja usein jopa yllätyksellistä. Seikkailukasvatuksen toiminta voidaan toteuttaa uudessa ympäristössä tai tutuissa maisemissa uudella näkökulmalla ammennettuna. Toiminta voi olla seikkailulliseksi miellettyä kokonaisvaltaista tekemistä tai arkista toimintaa toteutettuna seikkailullisena

haasteena. Toiminnan tarkoituksena on tuottaa vahvoja oppimista edesauttavia kokemuksia ja elämyksiä. Se voi myös tuottaa kokemuksen omista tiedoista ja taidoista sekä myös omista rajoista. Kokemus saattaa muuttaa omia käsityksiä omista ajattelu- ja toimintatavoista, näin ollen motivoida omien löydettyjen vahvuuksien hyödyntämiseen tai muutokseen. (KOTA, i.a.)

Seikkailukasvatuksen tavoitteena on tuottaa ja kehittää aina osaamista, joka tukee kasvua ja kehitystä, vahvistaa eri-ikäisten psyykkisiä, sosiaalisia ja fyysisiä toimijuutta sekä opettaa yhteistoimintaa, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja vastuullisuutta niin itsestä kuin muistakin ja ympäristöstä. On huomattu, että ihmisten elämyshakuisuus on lisääntynyt nykypäivänä, joten kiinnostus esimerkiksi liikkumiseen on voimistunut. Seikkailukasvatus vastaa tähän ja sen avulla voidaan virkistyä ja rentoutua, oppia uusia tietoja ja taitoja sekä lisätä tai muuttaa omaa tietoisuutta ja ymmärrystä. Seikkailupedagoginen osaaminen, kuten yksilöiden ja ryhmien kohtaaminen ja ohjaaminen, seikkailullisten menetelmien ja aktiviteettien tuntemus sekä turvallisten kokemusten luominen edistää ihmisten hyvinvointia. (Humanistinen Ammattikorkeakoulu, i.a.)

3 LEIKILLISYYDEN MERKITYS LAPSEN KASVULLE

Lapsen kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille on tärkeää, että innostamme heitä kyselemään, tutkimaan, kokeilemaan ja tekemään asioita monella eri tavalla, niin yksin kuin muidenkin kanssa yhdessä. Uteliaisuuden kasvattaminen ja uskallus kokeilla on lapsille hyväksi. Mielikuvituksen ja tarinallisuuden avulla voidaan antaa lapselle mielekkäitä lähestymistapoja käsiteltävään asiaan. Myös lapsen aikaisempia kokemuksia ja aiheeseen liittyviä tietoja voidaan näiden avulla aktivoida sekä herättää lapsessa kysymyksiä. Vuosiluokkien 1.–2. työtoissa korostuu havainnollisuus ja toiminnallisuus sekä leikki ja pelillisuus mielikuvituksen ja tarinallisuuden lisäksi. Leikillisuus on tunnistettu oivalliseksi tavaksi tukea oppimista, koska se mahdollistaa useiden avaintaitojen oppimista. Tällä ei tarkoiteta vain tietoa ja taitoa vaan myös asenteita ja tahtoa. Leikillisessä tilanteessa kyky ja halu kommunikoida on osaamista, missä yhdistyy suullinen ja keuhollinen ilmaisu, havainnointi, vuorovaikutus ja uteliaisuus, toisten huomioon ottaminen sekä mahdollisesti erilaiset arjen taidot. (Kyrönlampi ym., 2020, Luku Leikillisuus esi- ja alkuopetuksessa – miten sytyttää innostus oppimiseen.) Toiminnallinen opetus auttaa lapsia keskittymään paremmin opetukseen. Opeteltävä asia on paljon kiinnostavampaa, kun siinä on mukana toimintaa ja liikettä. Koulujen opetussuunnitelmakin kannustaa liikunnallisuuteen, eihän oppiminen ole pakollista pelkästään istuen. (Kirvesniemi, 2017.)

Leikillisyyteen luetaan kuuluvaksi neljä osa-alueita, jotka antavat pohjaa koko loppuelämälle ja yleensä kantavat myös aikuisuuteen sekä työelämään. Ajattelun taitoihin kuuluu esimerkiksi luovuus, innovaatio, kriittinen ajattelu, ongelmanratkaisu ja metakognitio. Työskentelyn taitoihin luetaan esimerkiksi kommunikaatio ja yhteisöllisyys. Informaatiolukutaito on tärkeä oppimisen työvälineisiin liittyvää osaamista ja kansalaisuustaidot liittyvät arkielämän taitoihin. Nykyään korostetaan myös empatiaa keskeisenä tulevaisuuden taitona. (Kyrönlampi ym., 2020, Luku Leikillisuus esi- ja alkuopetuksessa – miten sytyttää innostus oppimiseen.)

Leikillisuus pohjautuu ajatukseen hyödyntää oppimisessa innostavia virikkeitä, joilla palo leikillisyyteen sekä toimintaan syntyvä kiinnostus saadaan syttymään. Leikillisessä toiminnassa mielikuvitus ja toiminnallisuus ovat keskeisiä. Lapselle leikki on toimintaa, missä hän kokee tekemisen mielekkääksi, johon hän uppoutuu ja jossa voi käyttää mielikuvitusta, keksiä, oppia ja oivaltaa. Leikillisuus rakentuu vuorovaikutuksessa muiden kanssa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa, ilmenee puheen lisäksi ilmein ja elein eli koko keholla. Aikuisten leikillisyydellä on tärkeä osansa siihen, että tarjoamme mallin ja turvallisen ympäristön lasten leikillisyydelle. Lasten leikillisyydelle annetaan tilaa ja sitä tuetaan, mutta sen lisäksi aikuiset tarvitsevat monipuolista ymmärrystä leikillisyydestä, jotta kykenemme kehittää jatkuvasti toimintaa ja omaa leikillisyyttämme. On osattava osoittaa vapaata leikillisyyttä ja uskaltaa tilanteisiin heittäytymistä sekä myös epäonnistua. Onkin tärkeää miettiä mikä saa lapset osallistumaan ja toimimaan aktiivisesti vuorovaikutuksessa, jotta pystytään suunnittelemaan pedagogisesti merkityksellisiä ja mukaansatempaavia oppimisprosesseja. (Kyrönlampi ym., 2020, Luku Leikillisuus esi- ja alkuopetuksessa – miten sytyttää innostus oppimiseen.)

Käytämme sanaa virike, kun puhumme niistä motivaationtekijöistä, joilla herätämme lasten kiinnostuksen, ylläpidämme sitä tai koitamme palauttaa motivaation, mikäli lasten kiinnostus heikkenee tai suuntautuu jonnekin muualle. Virikkeiden tehtävänä on siis kiinnittää lasten huomio sen hetkiseen asiaan, herättää lapsissa uteliaisuutta, innostuneisuutta ja rohkaista sekä vahvistaa myönteisiä tunteita. Virikkeet aktivoivat myös tiedon tarvetta, mielikuvitusta, ajattelua, osallistumista ja vuorovaikutusta sekä luovuutta. Kun virikkeiden käyttö toimii, niin lapset kokevat ne merkitykselliseksi ja emotionaalisesti palkitseviksi. Aikuiset taas huomaavat virikkeiden toimivuuden, jos lapset tarttuvat innolla tehtävään ja jaksavat tehtävän tekemistä, vaikka se tuntuisi välillä hankalaltakin. Virikkeiden tehtävänä on siis auttaa lapsia sitoutumaan leikillisiin oppimistuokioihin. Leikillisyydsvirikkeinä voi olla esimerkiksi tarinallisuus, keholliset kokemukset, luovuuden tukeminen, yhteisöllisyys, oivaltaminen ja erilaiset tunteet. (Kyrönlampi ym., 2020, Luku Leikillisuus esi- ja alkuopetuksessa – miten sytyttää innostus oppimiseen.)

Yhteisöllisyyden kokemukset tai yhteisöllinen tekeminen voi herättää lasten kiinnostuksen, innostaa leikillisyyteen ja vaikka yhteiseen mielikuvitusmaailmojen ideointiin. Yhteinen leikki, esimerkiksi erilaiset seikkailuleikit voivat virittää lapsissa motivaation yhdessä tekemiseen jonkun yhteisen teeman ympärille. Näin lapset saavat kokemuksen yhteen kuuluvuudesta, toimivat ja muodostavat tietoa yhdessä. Leikillisyyden luominen luo pohjaa lasten yhteisille oppimisprosesseille ja ongelmanratkaisuille sekä myös toisten huomioon ottamiseen, konfliktien selvittämiseen ja kaverisuhteiden luomiseen. (Kyrönlampi ym., 2020, Luku Leikillisyyden esi- ja alkuopetuksessa – miten sytyttää innostus oppimiseen.)

Leikki ja leikillisyyden ovat osa lasten maailmaa. Niiden kautta opetellaan tunnistamaan omia ja toisten tunteita ja sanoittamaan niitä. Ei voida pitää itsestään selvänä sitä, että lapsi automaattisesti oppii kaveritaitoihin vaadittavia taitoja ja tunteiden tunnistaminen ja säätely on osa sitä. Ne ovat ihmisen arkea lapsesta vanhuuteen saakka, ja niihin on hyvä panostaa. Tunne- ja kaveritaidot ovat keskeinen osa elämää, ja joskus niiden ymmärtämiseen ja käsittelyyn tarvitaan apua. Aikuisten tehtävä on tukea ja kannustaa lapsia, mahdollistaen heille hyvän ponnahduslautan elämän sosiaaliseen verkostoon. Lapsen toimintamallit vahvistuvat sen mukaisesti, miten paljon aikuiset niihin panostavat. Vuorovaikutuksessa muiden kanssa lapsi oppii tärkeitä elämän taitoja. (Livingston & Pöyhönen, 2021.)

Oivaltaminen tarjoaa lapsille mahdollisuuksia etsiä ja keksiä yhdessä, jolloin lapset sitoutuvat oppimiseen eri lailla kuin istumalla paikallaan ja kuuntelemalla aikuista. Oivaltamiseen kuuluu avoimet kysymykset ja yhdessä asian pohdiskelu. Kun yksi lapsista keksii ensin idean tai esittää kysymyksen, niin toiset ryhmässä olevat lapset oivaltavat niistä jotain, jolloin he taas jatkavat tiedon rakentamista. Lapsista on hauskaa ratkoa arvoituksia ja päätellä asioita, tämä parhaimmillaan johtaa kiinnostuksen lisääntymiseen ja ymmärtämiseen. (Kyrönlampi ym., 2020, Luku Leikillisyyden esi- ja alkuopetuksessa – miten sytyttää innostus oppimiseen.)

Tunteilla voimme tukea turvallisen leikillisyyden tilan syntymistä lasten keskuudessa. Tässä tilassa on mahdollista antaa luovuuden kukoistaa, epäonnistua saa ja lapsilla on turvallista kokea ja oppia tunteita. Näitä tunneperäisiä virikkeitä voi esimerkiksi olla kehossa tuntuva rentous, tunne omasta kyvykkyydestä,

yhteenkuuluvuuden tunne, ylpeys ja ilo. Leikillisyydessä lapset saattavat kokea hurjia tunteita ja niiden käsittely on sallittua, onhan tunteiden säätely tärkeimpiä oppimista edistäviä taitoja. (Kyrönlampi ym., 2020, Luku Leikillisuus esi- ja alkuopetuksessa – miten sytyttää innostus oppimiseen.)

Leikillisyyteen kuuluu muutenkin luovuus, mutta se voi myös toimia leikillisyyden virikkeenä. Sehän on havaintojen tekemistä, ajattelua, joka toteutuu monin eri tavoin toiminnassa, sen valmistamisessa ja vuorovaikutuksessa sekä antaa tilaa ajatella tai toimia toisin kuin tavallisesti. Luovuus houkuttelee yhdistämään asioita uusilla tavoilla ja ideoimaan kiinnostavia näkökulmia. Luovuus virikkeenä voi myös liittyä leikillisyydessä taiteeseen ja sen eri muotoihin esimerkiksi tanssi, musiikki tai kuvataide. Leikillisyydessä voi virikkeenä käyttää myös draaman elementtejä ja liikuntasuorituksia, sillä kehollisuus kannustaa liikkumaan. Liikkuminen rohkaisee lapsia käyttämään leikissä ja oppimisessa koko kehoa ja sen eleitä. (Kyrönlampi ym., 2020, Luku Leikillisuus esi- ja alkuopetuksessa – miten sytyttää innostus oppimiseen.)

Liikunnallisuus ja oman kehon käyttäminen aktivoi eri tavoilla lasten aivoja ja näin antavat mahdollisuuden pysyvemmän muistijäljen syntymiselle. Kaikissa luokissa on erilaisia oppijoita ja siksi onkin tärkeää, että käytössä on monia aistikanavia aktivoivia opetusmenetelmiä. Onkin oleellista, että saadaan lasten tarkkaavaisuus oikealle tasolle ja pystymme suuntaamaan sen haluttuun suuntaan. Tähän auttaa tuntien rutiinien rikkominen toiminnallisilla hetkillä, jotka herättelevät oppijoita, lisäävät motivaatiota oppimista kohtaan sekä parantaa tarkkaavaisuutta. On koettu, että lapsien keskittymiskyky on heikentynyt ja tästä syystä lapset kaipaavatkin oppimiseen vaihtelua ja pitävät tuntien toiminnallisista osioista, tämä lisää mielekkyyttä koulupäiviin. (Kössi-Jormanainen, 2017.) Tähän voimme vielä yhdistää tarinallisuuden tai tarinallisuutta voi myös käyttää yksistään virikkeenä. Leikillisyyden aikana voimme luoda juonellista tarinaa tai tarina voi avata tien mielikuvitusmaailmaan heittäytymiselle, herättää kiinnostuksen ilmiötä kohtaan sekä johdattaa ongelmanratkaisuun. (Kyrönlampi ym., 2020, Luku Leikillisuus esi- ja alkuopetuksessa – miten sytyttää innostus oppimiseen.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tämä opinnäytetyö on kehittämispainotteinen ja sen tarkoituksena oli kehittää pienen paikkakunnan seurakunnalle materiaalipaketti toiminnalliseen tapahtumaan. Tavoitteena oli mahdollistaa seurakunnan ja koulun välinen yhteistyö niin, että tulevaisuudessa mahdolliset pandemiatilanteet eivät täysin estäisi yhteistyötä. Materiaalipaketti kehiteltiin ottaen huomioon maassamme vallitsevan pandemiatilanteen, jolloin kehittämäämme toimintaa voi tarvittaessa hyödyntää myöhemminkin niin, että fyysinen läsnäolo ei ole pakollista. Seurakunnan ja koulun yhteistyö on ollut haasteellista näin korona-aikana. Monia tapahtumia ja toimintoja on jouduttu peruuttamaan, koska tilanne on haasteellinen ja ulkopuoliset eivät saa mennä koulutiloihin.

Opiskelemme molemmat kirkonalalle, joten opinnäytetyömme konkreettisena aiheena on jouluevankeliumiin tutustuminen. Tarkoituksenamme ei ole toteuttaa tai harjoittaa hengellisyyttä tai pitää opetustuntia uskonnosta, esimerkiksi emme tule rukoilemaan yhdessä lasten kanssa. Mutta tulemme pohtimaan asioita, toteutusta ja palautetta myös esimerkiksi lapsidiakonian näkökulmasta. Tavoitteenamme on tehdä yhteistyötä seurakunnan, koulun ja kunnan kanssa. Teemme toiminnallisen tapahtuman ja tämän lisäksi prosessia refleктоivan kirjallisen osion, jossa esitetään kehykset työlle, kuvataan toiminnallisen tapahtuman suunnittelu, toteuttaminen ja lopuksi palaute. Esimerkkinä yhdestä toimintapisteestä, on että lapset saavat käyttämällä omaa mielikuvitusta rakentaa tarjolla olevista materiaaleista yhteistyössä suojaisen paikan eläimille. Toimintapäivänä tarvittavat välineet lainaamme seurakunnalta.

5 YHTEISTYÖKUMPPANIT

Teimme opinnäytetyötämme varten yhteistyötä Pomarkun kunnan, Pomarkun kirkonkylän koulun ja Noormarkun seurakunnan Pomarkun alueen kanssa. Otimme ajoissa yhteyttä ja pyrimme pitämään yhteistyökumppanimme ajan tasalla opinnäytetyömme etenemisestä. Huomasimme matkan varrella, että Pomarkun kunnassa ollaan hyvin avoimia ja mielellään osallistutaan yhteistyönmerkeissä. Eri-tyisesti nousi esiin se, kuinka Pomarkussa pyritään mahdollistamaan lapsille paljon erilaisia mahdollisuuksia ja mennään ikään kuin lapset edellä. Tämä näkyi yhteistyön sujuvuudessa ja meidän opinnäytetyömme vastaanottamisessa.

5.1 Pomarkun kunta

Pomarkun kunta sijaitsee Luoteis-Satakunnassa ja siellä on asukkaita noin 2200. Se on kaunis maalaismiljö, jossa visuaaliselta ilmeeltään yhdistyy menneisyys ja nykyaika. Pomarkku kuvataan monesti kahden kirkon kylänä, jossa vanha puukirkko vuodelta 1802 joka on upea nähtävyys entisöityine seinämaalauksi-neen sekä erikoisine saarnatuoleineen ja uudempi kivikirkko vuodelta 1921 kauristavat keskusta-alueita. Pomarkku tarjoaa lapsille turvallisuutta ja välittämistä, peruspalvelut on hoidettu mallikkaasti ja kuntalaisten ehdoilla. Pomarkussa myös luonto on kauneimmillaan järvineen ja jokineen. (Pomarkun kunta, i.a.)

Pomarkussa on Kirkonkylänkoulu, jossa on 1.–6.-luokkalaisia lapsia. Pienessä koulussa on alle 200 oppilasta, henkilökuntaa noin kaksikymmentä. Koulu kuuluu myös Liikkuva koulu- ohjelmaan, jota toteutetaan jokaisessa koulussa omalla tavallaan ja näin myös tehdään Pomarkussa. Kirkonkylänkoulussa järjestetään Liikkuva koulu -koulupäiviä ja keksitään erilaisia välituntiaktiviteettejä. (Peda.net Pomarkku, i.a.)

5.2 Pomarkun alue Noormarkun seurakunnassa

Pomarkun seurakunta on perustettu vuonna 1804 Ulvilan seurakunnan kappeli-seurakunnaksi ja se yhdistettiin Noormarkun seurakuntaan vuonna 1861, mutta itsenäistyi taas vuonna 1915. Kunnes vuonna 2019 Pomarkun seurakunta yhdistyi Noormarkun seurakuntaan ja samalla Porin seurakuntayhtymään. Selkeyden vuoksi, käytämme termiä Pomarkun seurakunta, kun tarkoitamme Pomarkun aluetta Noormarkun seurakunnassa.

Pomarkussa seurakuntaelämä on ollut aina aktiivista. Ennen viimeistä yhdistymistä Pomarkun seurakunnalla oli noin 1800 jäsentä. Pomarkussa seurakunnan toiminta on kuitenkin jatkunut melkein entisellään kirkonmäellä ja seurakuntalaisten keskuudessa. Pomarkun seurakunnassa toimivia työntekijöitä on viisi, joista kolme toimivat kokoaikaisesti Pomarkun alueella. Kyseessä on pieni seurakunta ja näin nuorisotyönohjaajia on vain yksi. Pomarkun seurakunnassa kohderyhmämme ikäisille suunnattua toimintaa on kerran viikossa sählykerho ja satunnaisesti kokoontuva lastenkuoro ja messuissa toimiva sakastipyhäkoulu, jota pyörittää vapaaehtoiset. (Kirkko Porissa, i.a.)

6 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI

Opinnäytetyön idea lähti liikkeelle tahdosta toteuttaa toiminnallinen opinnäytetyö ja alusta asti oli selvää, että halusimme opinnäytetyömme kohdistaa lapsiin. Otimme ensimmäisenä yhteyttä paikkakunnan seurakuntaan ja kouluun selvittääksemme heidän tahtotilansa tämän kaltaiselle toiminnalle. Tämän jälkeen lähdimme työstämään tarkemmin kokonaisuutta, toimintahetken sisältöä ja teimme alusta asti yhteistyötä erityisesti seurakunnan kanssa. Alun perin ajatuksena oli lähteä tutkimaan, miten katsomuskasvatus toteutuu pienellä paikkakunnalla. Matkan varrella kokonaisuus muotoutui kehittämispainotteiseksi opinnäytetyöksi.

Toiminnallisen osuuden suunnittelu eteni, kun päätimme aiheen olevan jouluevankeliumi. Tämä sitoi toimintahetken toteuttamisen joulukuulle. Pomarkun kuntaan on vuonna 2015 valmistunut liikunta- ja vapaa-ajan keskus, joka sijaitsee keskustassa urheilupuiston alueella, jossa on esimerkiksi mahdollisuus harrastaa pesäpalloa. Tarkoituksenamme oli käyttää monitoimihallin tiloja toiminnallisessa oppimistuokiossamme. Tarkoituksenamme oli monitoimihallin tiloissa järjestää kolme erilaista pysäkkiä, joissa koululuokat kulkevat yhdessä opettajien ja avustajien kanssa. Otimme huomioon mahdolliset koronarajoitukset, ja toteutimme toimintatuokion niin, että meidän läsnäolomme ei ollut pakollinen. Opinnäytetyö vaati paljon suunnittelua ja hienosäätöä, jotta oli mahdollista luoda kokonaisuus, joka pystytään toteuttamaan ilman suunnittelijoiden fyysistä läsnäoloa. Valmistimme videoita, joita järjestyksessä katsomalla ohjeistimme ja pyrimme innostamaan lapsia kulkemaan yhdessä opettajan ja avustajien kanssa toimipisteiden läpi. Toimitimme opettajien tutustuttavaksi etukäteen materiaalipaketin, jonka tarkoituksena oli mahdollistaa se, että olisimme kyenneet toteuttamaan toimintatuokion silloinkin, jos koronatilanne olisi estänyt ulkopuolisten osallistumisen koulupäivän aikana tapahtumaan opetukseen tai aktiviteettiin.

Varasimme Pomarkun monitoimihallin salin yhteistyössä koulun kanssa, näin siitä ei aiheutunut meille vuokratukustannuksia. Tilat oli tarkoitus jakaa toimintahetkeä varten kahteen osaan. Salin toisella puolella oli tarkoitus toteuttaa ensimmäinen ja toinen toimintapiste ja kolmas toimintapiste toteuttaa salin toisella puolella.

Ideana oli valmistaa tilat etukäteen niin, että kaikki on valmiina koululaisia varten ja ohjeistettu niin, että tilat itsessään jo kertovat aikuisille mitä tapahtuu missäkin. Huolehdimme erityisesti valitsevan pandemiatilanteen takia hygieniaan liittyvistä asioista, kuten käsidesistä ovien kulkuaukkojen läheisyydessä, jotta toisella koululuokalla olisi näin ollut turvallista tulla ensimmäisen ryhmän jälkeen toteuttamaan toimintahetkeä. Olimme myös miettineet valmiiksi pientä riskiarviota. Kyseinen toimintatapahtuma ensiavun näkökulmasta luokiteltiin vähäisen riskin tapahtumaksi. Näin ollen erillistä ensiapuryhmää ei olisi välttämättä tarvittu paikalle, mutta varauduimme pieniin törmäyksiin ja kompastumisiin kattavalla ensiapulaukulla ja vesipisteellä. Teimme myös muistilistan tärkeimmistä puhelinnumeroista siltä varalta, että jokin vakavampi onnettomuus olisi sattunut. Varmistimme, että koulun vakuutukset kattavat toimintatapahtumassa lapsille mahdolliset tapahtuvat tapaturmat. Riskiarvion yhteydessä mietimme rakennelmien kasaamisen ja kiinnittämisen huolellisesti, jotta ne olisivat varmasti olleet tukevia ja pysyneet täysin paikallaan. Valmistimme päivän aikataulun valmiiksi, jotta tietäisimme varata toiminnoille ja järjestämiselle tarpeeksi aikaa. Tulee kuitenkin muistaa, että aikataulut muuttuvat aina, jos ryhmäkoko on erilainen kuin meillä olisi ollut tai rataosuus suunnitellaan isommaksi kuin mitä meillä.

Valitettavasti koronatilanne Pomarkun kunnassa paheni viikkoa ennen sovittua toimintahetkeä niin pahaksi, että jouduimme perumaan toimintahetkemme kokonaan. Korona löysi tiensä myös kouluun ja varsinaisena päivänä jona toimintahetki oli tarkoitus pitää, oli 1.-luokkalaisia koulussa vain 4 lasta ja loput asetettu kotiin karanteeniin ja 2. luokka oli kokonaan asetettu karanteeniin altistusten ja tartuntojen vuoksi. Tämä äkillinen muutos koronatilanteessa työllisti opettajia niin paljon, että päätimme että yhteistyömme toimintahetkeämme varten päättyy siihen.

6.1 Materiaalipaketti

Kehittämistyömme tarkoituksena oli tuottaa materiaalipaketti. Toiminnan sisältö on koottu niin, että jokainen pääsee osallistumaan ja että toiminta kannustaa lapsia yhteistyöhön muiden kanssa. Raamatun joulukertomus kulkee toimintahetkessämme mukana alusta loppuun. Askel askeleelta käymme lapsien kanssa jouluevankeliumia läpi ja toimintapisteet on suunnattu niin, että osa niistä tukee jouluevankeliumin etenemistä suoraviivaisesti, osa kevyesti. Tarkoituksena innostaa lapsia yhteistyöhön ja antaa mahdollisuuden myös hieman vauhdikkaampaan toimintaan. Toimipisteissä oli tarkoitus muistella jouluevankeliumin kulkua, harjoitella hausalla tavalla ryhmätyöskentelyä, kaveritaitoja ja toisten auttamista. Tarkoituksenamme oli haastaa lapsia ja innostaa heitä tutustumaan jouluevankeliumiin uudella tavalla. Yritimme huomioida, että lapset saisivat kokea aktiivista ja käytännönläheistä oppimista, jonka kannalta on tärkeää yhdessäolo ja hyvä keskinäinen vuorovaikutus. Toivoimme lasten tuntevan kokemuksellisuutta ja elämyksellisyyttä, jotka kuuluvat muutenkin lasten arkipäiviin vahvasti.

Koronapandemian vuoksi, koska emme ole paikalla fyysisesti innostamassa ja ohjaamassa lapsia, valmistimme videoita, jotka johdattavat lapsia toimintahetkemme läpi. Kouluille lähetetyissä infopaketeissa on ohjeistettu opettajia tutustumaan videoihin ja materiaaliin etukäteen, jotta toteutus tapahtuu mahdollisimman luontevasti ja lapsien kannalta innostavasti.

Valmistimme kattavat materiaalipaketit jaettavaksi koululle 1. ja 2. luokanopettajien tutustuttavaksi ja pakettiin kuuluu myös muun muassa lupalaput osallistumiseen vanhempien allekirjoitettavaksi, mielipide ja palautelomakkeet opettajille ja oppilaille. Tarkoituksenamme oli toimittaa toimintahetkeä varten saliin tietokone, videotykki ja valkokangas. Valkokankaan käytön tarkoituksena oli mahdollistaa se, että jokainen läsnäolija näkee ja kuulee hyvin. Tietokoneen näytölle on suurilla kirjaimilla tehty kansio, joka sisältää videot. Tulimme siihen tulokseen, että Internetin hyödyntäminen toimintahetkessä on riskialtaista ja näin päädyimme hyödyntämään tietokoneen kansiota. Otimme suunnittelussamme myös huomioon, tietokoneen mahdollisen lukkiutumisen poistamalla tietokoneen salasanan ja ohjeistamalla tästä etukäteen opettajia. Näin emme olisi olleet riippuvaisia

Internetyhteyden kantavuudesta, ja välineiden käyttö ei olisi aiheuttanut opettajille turhaa päänvaivaa. Videoiden sisällön toimitimme koululle etukäteen muistitikun avulla.

6.1.1 Videot

Maailmalla vallitsevan epidemian vuoksi, jouduimme pohtimaan millä keinoin voimme toteuttaa toimintahetken koululaisille. Kouluissa ollaan hyvin tarkkoja siitä, että ulkopuolisia ei saisi tulla sisätiloihin ja riski toimintahetkemme peruuntumisesta olisi ollut todella suuri, jos olisimme toteuttaneet toimintahetken olemalla fyysisesti paikan päällä. Siksi päädyimme suunnitelmisamme toteuttamaan ohjeistuksen toimintahetkiin videoiden välityksellä. Videot toimivatkin opinnäytetyössämme tärkeässä roolissa, koska niiden avulla tarkoituksemme oli kuljettaa toimintahetkeä eteenpäin, ohjeistaa ja innostaa lapsia toimipisteissä tehtäviin toimintoihin. Ainoa riski, jonka näimme toimintahetken peruuntumiseen, oli koulujen siirtyminen etäopetuksen pariin.

Videoiden hahmona toimii innokas Jekku Hiiri, joka tutustuttaa lapsia jouluevankeleumiin. Jekku Hiiri kertoo videoilla lapsille jouluevankeleumia ja samalla ohjeistaa mitä toimipisteissä tulee tapahtumaan. Videoin toteutuksessa pyrimme olemaan lapsilähtöisiä ja luomaan hahmosta lapsien silmissä hauskan hassuttelijan, kuitenkin menettämättä keskeisistä asioista, jonka äärelle olemme toimintahetkemme rakentaneet. Teimme videot mahdollisimman selkeiksi ja lapsentavaksi, että kenellekään ei jäisi epäselväksi, miten pisteissä toimitaan. Suositelimme kuitenkin opettajia tutustumaan myös videoihin, jotta he saavat selkeän kuvan kokonaisuudesta. Videot kuvasimme ilmaiseksi yhteistyössä Studio Ollilan valokuvausliikkeessä Oulussa. Ystävämme tarjosi tilojaan käyttöömmek, ja kiitollisena otimme tarjouksen vastaan. Vältimme videoiden kuvaamisen ulkotiloissa mahdollistaen näin esimerkiksi äänen paremman laadun videoihin. Käytimme videoiden valmistamiseen Youcut- sovellusta, joka myös niin ikään on ilmainen. Videossa hyödynnetty taustamusiikki on sivustolta <https://www.bensound.com>, jonka materiaalia voi hyödyntää ilmaiseksi, kunhan mainitsee työssään mistä musiikki on ladattu.

6.1.2 Toiminta 1 "Majan rakennus"

Ensimmäistä toimintapistettämme varten tarkoituksenamme oli koota lavan, mihin lasten oli tarkoitus yhteistyöllä rakentaa maja Jekulle ja hänen ystävilleen. Jekun ja hänen ystäviensä maja oli rikkoutunut kovassa myrskyssä, ja heillä ei enää ollut suojaa. Jekku pyytää lapsia auttamaan häntä ja hänen ystäviään suojan rakentamisessa. Tarkoituksenamme oli kerätä erilaisia, mitä eriskummallisia tavaroita ja härpäkkeitä lavan lähettyville, joiden avulla lapset olisivat saaneet rakentaa ja sisustaa majan Jekkua ja hänen ystäviään varten. Olisimme saaneet useiden eri tahojen kautta lainaksi erilaisia tavaroita, joita olisimme saaneet hyödyntää toimipisteessä.

Toimipisteen tavoitteena on kannustaa lapsia yhteistyöhön ja auttamaan hätää kärsiviä. Tässä tapauksessa hiiri, joka on ystäviensä kanssa menettänyt oman majansa, suojan metsän siimeksessä. Näin lapsien mieleen palautuu se, kuinka jouluevankeliumissa Maria ja Joosef etsivät suojaa, ja lopulta he löysivät avun, ystävällisen tuntemattoman kautta, joka tahtoi auttaa ja antaa heille suojan tallistaan. Videon ja toiminnan avulla muistutetaan ja kerrotaan lapsille kuinka tärkeää toisten auttaminen ja lähimmäisenrakkauden osoittaminen toisille on. Kuinka joskus ne itselle pienet teot voivat olla toiselle todella suuria.

6.1.3 Toiminta 2 "Enkelit taivaalla"

Toista toimintapistettä varten Jekku hiiri ohjeistaa opettajia jakamaan lapset pienryhmiin. Jokaisella ryhmällä on oma alueensa, josta löytyy kaikki pisteessä tarvittava. Ensimmäisenä lasten tulee yhdessä miettiä ja muistella jouluevankeliumia ja sen tapahtuma järjestystä. He yhdessä heille annetuista kuvista tekevät ajanajan, oikean järjestyksen tapahtumienkulusta. Paikalla oleva opettaja tai ohjaaja tarkistaa lasten saatua kuvat järjestykseen onnistuivatko he, ja kun he siinä onnistuvat saavat he siirtyä oman pienryhmänsä kanssa seuraavaan tehtävään. Tässä hyödynsimme omia vahvuksiämme ja valmistimme kuvat itse, näin kuvien käyttöoikeus on automaattisesti meidän käytössämme.

Jokaiselle ryhmälle on varattu suuri paperi, johon he saavat yhdessä piirtää paljon enkeleitä, eri värisiä ja näköisiä. Aivan kuin enkelit, joita ilmestyi jouluevanke-liumissa paimenille taivaalla sankoin joukoin, nyt lapset piirtävät ja maalaavat enkelit taivaalle. Jekku hiiri innosta hihkuen kertoo lapsille laittavansa nämä kaikki lapsien rakentamaan uuteen majaan.

6.1.4 Toiminta 3 ”Jäärata”

Viimeisenä toimintapisteenä on ”jäärata”, jota varten lapset siirtyvät liikuntasalin toiselle puolelle. Sinne tarkoituksenamme on rakentaa tempurata, jota lapset olisivat päässeet suorittamaan kahdella eri tavalla. Kolme viisasta miestä, Itämaan tietäjät, jotka kulkivat pitkän ja ehkä jopa vaarallisen matkan erilaisten haasteiden läpi kohti tapaamaan syntynyttä uutta kuningasta, samoin nyt lapset pääsevät kulkemaan hieman erilaisen radan läpi, erilaisten esteiden ja haasteita yhdessä ratkoen.

Ensimmäisessä vaiheessa videon kautta lapset ohjeistetaan pelaamaan peliä, jossa ei saa koskettaa lattiaa. Jos lapsi koskettaa lattiaa, on hänen jäädyttävä paikallensa siksi ajaksi, että joku toinen oppilaista tulee koskettamaan häntä hellästi olkapäähän, joka vapauttaa lapsen ja leikki voi jatkua. Opettaja antaa lasten leikkiä tätä hetken aikaa, jonka jälkeen rauhoittaa lapset ja ohjeistaa seuraavan vaiheen.

Toisessa vaiheessa on kyse luottamuksesta ja yhteistyöstä. Lapset jaetaan pareiksi, ja vuorotellen he pareittain kulkevat rataa pitkin niin, että toinen sulkee silmänsä ja toinen yrittää ohjata toista parhaansa mukaan. Tehtävä vaatii rohkeutta, yhteistyötä ja luottamusta. Opettaja ohjeistaa lapset, koska he voivat vaihtaa vuoroja. Tämän jälkeen lapset vielä rauhoitetaan kuuntelemaan Jekku Hiiren viimeinen viesti.

6.1.5 Palautteenanto

Lapsille ja aikuisille on suunniteltu erilaiset tavat antaa toimintahetkestä palautetta. Aikuisille olimme lähettäneet jo infopaketin mukana palautelomakkeen, jonka he voivat omin sanoin täyttää, antaa ruusuja ja risuja näkemällään tavalla. Lapsia varten palautteen anto on toteutettu hymynaamoin. Hymynaamat ovat kartongista askarreltuja eri värisiä ympyröitä, joihin on piirretty kasvot. Jokainen lapsi saa valita hymyilevän, totisen ja hieman surullisen hymiön väliltä. Lapsien palaute annetaan ennen liikuntahallilta poistumista, hymiöt on jaettu kulhoihin, joista lapsi voi valita mieluisan ja tiputtaa palautelaatikkoon. Tässä palautteenanto tavassa on tietysti pieni riski pelleilyn mahdollisuuteen, kavereiden matkimiseen ja lempiväriin valitsemiseen. Mielestämme tämä on kuitenkin lapsille yksinkertainen, miellyttävä ja nopea tapa antaa palautetta toimintahetkestä.

Viimeisen toimintapisteen jälkeen, Jekku Hiiri kehottaa lapsia valitsemaan lähinnä omaa mielipidettä olevan palautelapun, ja tiputtamaan sen palauteboksiin. Lapsille valmistetut palautelaput ovat hymyilevä kasvo, totinen kasvo ja surullinen kasvo. Palaute on näin helppo käydä heti toiminnan jälkeen läpi ja opettajien on tarkoitus vielä seuraavana päivänä kysyä lapsilta suullisesti mielipiteitä toimintahetkestä. Opettajille teimme omat palautelomakkeet, joissa heillä on mahdollisuus avoimesti kirjoittaa palautetta. Tulemme kysymään myös yhteistyötahoilta palautetta, erityisesti seurakunnan palaute nousee tärkeäksi, koska mahdollisesti heidän kauttaan myös tulee osallistujia toteutukseen. Luokkaryhmän jälkeen valmistelimme tilan monitoimihallissa valmiiksi seuraavaa ryhmää varten, ja toimintapäivän päätteeksi kävimme kehityskeskustelua päivänkulusta ja saamastamme palautteesta. Tämän jälkeen työstimme raportin valmiiksi.

6.2 Uusi suunnitelma

Pandemiatilanteen äkillinen paheneminen toi eteemme haasteen. Jouduttuamme perumaan toimintahetken, olimme suuren kysymyksen edessä, miten opinnäytetyömme nyt käy. Lähestyimme opettajiamme Porin Diakonia-ammattikorkeassa asian kanssa ja heidän avullaan päätimme viedä opinnäytetyömme loppuun. Joutuimme muuttamaan suunnitelmamme, koska palaute kehittämätämme materiaalipaketista ja siihen sisältyvästä toimintahetkestä olisi ollut suuressa arvossa, mutta nyt toimintahetken peruunnuttua palaute suunnittelemastamme työstä oli saatava toista kautta. Lähestyimme eri vaikuttajia sähköpostitse, selittäen heille tilanteemme ja pyysimme heitä ystävällisesti tutustumaan materiaalipakettiin ja antamaan meille palautetta siitä. Lähetimme sähköpostin 20 kirkonalan eri toimijalle, Turun tuomiokapituliin ja alakouluissa toimiville opettajille. Järjestimme myös rajoitusten sisällä pienelle koeryhmälle videoiden katseluhetken, jossa kahdeksan lasta iältä 6–10-vuotiaat katsoivat valmistamamme videot ja he saivat kertoa mielipiteensä niistä.

6.3 Palautteet

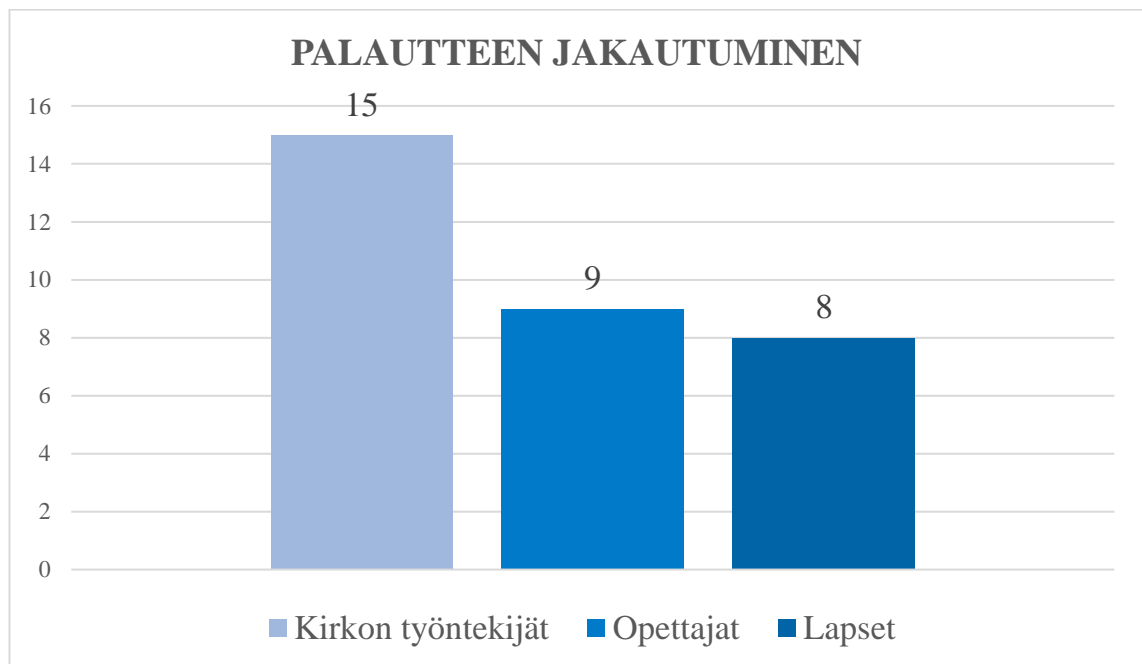
Kysyimme kolme suunniteltua kysymystä vastaajilta, joille lähetimme sähköpostilla materiaalipaketin;

1. Voisitteko nähdä materiaalipaketin pohjalta, että toteutus olisi ollut lapsille mieleinen ja aikuisille yksinkertainen toteuttaa?
2. Mikä on mielipiteenne materiaalipaketin selkeydestä ja visuaalisesta ulkonäöstä?
3. Mikä on mielipiteenne videoiden laadusta, selkeydestä ja onko kohderyhmä mielestänne tavoitettu?

Lisäksi pyysimme antamaan vapaasti palautetta, kritiikkiä ja ehdotuksia, jos vastaajat haluaisivat. Muutama vastaajista oli jakanut sähköpostimme eteenpäin tai vastasi työkaverin kanssa. Lähetimme 20 sähköpostia, mutta saimme 24 henkilön palautteen. Palautteella tarkoituksemme oli saada selville, miten

kehittämämme materiaali mahdollisesti toimisi tulevaisuudessa. Missä olimme onnistuneet, ja mitä mahdollisia kehityskohteita nousisi esiin. Palautteen pohjalta pystyimme muokkaamaan lopullista materiaalipakettia vastaamaan vielä paremmin kohderyhmän ja seurakunnan tarpeita. Oli mielenkiintoista huomata, kuinka yleisesti ottaen vastaajat olivat samoilla linjoilla materiaalipaketin sisällöstä, mutta muutamat vastaajista olivat käyttäneet vastaamiseen aikaa ja vaivaa, heidän vastauksensa olivat taas niitä ääripään mielipiteitä. Joku katsoi jonkin kohdan ihan turhaksi tai ei tykännyt yhtään, kun taas toinen ylisti ja tykkäsi samasta asiasta todella paljon. Emme huomanneet vastaajien ammattiryhmillä olleen mitään merkitystä, vaan tuli vaikutelma, että jokainen vastaaja vastasi henkilökohtaisella mielipiteellään, kuitenkin katsoen materiaalipakettia oman ammattinsa kautta.

Seuraavan kuvion (KUVIO 1.) avulla näkyy palautteenantajien jakauma kirkon työntekijöiden, opettajien ja lasten välillä.

Kuvio 1. Palautteenantajien jakauma.

Lasten antama palaute on aina erilainen ja sillä on tässä kohtaa hyvin tärkeä osa opinnäytetyössämme. Lasten arvosteluraati koostui kahdeksasta lapsesta iältään 6–10. Näytimme lapsille aina yhden videon kerrallaan, minkä jälkeen he saivat antaa palautetta palautelaatikkoon palautehymiöillä ja kävimme

palautekeskustelun lasten kanssa. Havainnoimme koko ajan lasten reaktioita ja mahdollisia tunnetilojen ilmaisuja sekä näistä keskustelimme lasten kanssa palautekeskustelun aikana.

Lapsia kovasti hymyilytti ja osaa nauratti, kun Jekku Hiiri ilmestyi kuvaruudulle. Kuitenkin kun Jekku alkoi puhua, lapset hiljentyivät kuuntelemaan tarkkaavaisina mitä Hiirellä oli sanottavaa. Aasin matkimisessa lapset innostuivat reippaasti kokeilemaan omia taitojaan, ja heitä selkeästi huvitti Jekun kommentti, että ”aikuisetkin melkein osasivat”. Lapset jaksoivat hienosti keskittyä ja kuunnella loppuun saakka, vaikka ensimmäinen video on hieman pidempi kuin toiset. Lapsien mielestä Jekun ohjeistus oli selkeä, lapsia jäi kiinnostamaan minkälaisia esineitä ja tavaroita siellä mahdollisesti olisi lavan vieressä ollut.

Videoiden lyhyt alustus on selvästi lapsien mielestä huvittava ja saa lapset hymyilemään. Jekku Hiiri selvästi onnistuu omalla äänenpainollaan ja eläväisyydellään kiinnittämään lasten huomion ja keskittymään siihen mitä Jekku tahtoo lapsille kertoa. Välillä nousee esiin kysymys nuoremmilta lapsilta, miten sisällä voi sataa lunta. Lapset tunnistivat leikin, että ovat sitä joskus pelanneet. Lasten keskuudessa syntyi keskustelu siitä, kuinka hauskaa olisi päästä leikkimään radalle kyseistä leikkiä.

Annoimme videoita katsoneille lapsille mahdollisuuden antaa palautetta videoista askartelemiemme hymynaamojen kautta. Nostimme palautelaatikon ja vaihtoehto hymynaamat lapsien keskelle, ja selkeästi videot olivat katsoneiden lasten mielestä mieluisia, koska jokainen valitsi vihreän hymynaaman. Lopuksi kysyimme lapsilta, mitä heille jäi mieleen videoista ja olisiko heidän mielestään tämän kaltainen toimintahetki ollut kiva. Lapset olisivat tykänneet osallistua kaverien kanssa toimintahetkeen ja päästä toteuttamaan videoilla annettuja tehtäviä. Erityisesti rataosuus nousi sellaiseksi, joka olisi ollut kova juttu ja mietimme yhdessä millainen rata olisi ollut hieno. Raamatun kertomus oli jäänyt hyvin mieleen ja mietimme myös yhdessä hetki, kuinka olemme ystäviä toisillemme.

Kirkon työntekijöiden ja opetusalan ammattilaisten antaman palautteen mukaan materiaalipaketin perusideaa pidettiin hyvänä ja siitä saa hyvän peruskuvan itse

toiminnasta. Materiaalipakettia pidettiin selkeänä ja koettiin hyvänä paketin jakamista selkeiksi osiksi, jolloin omaksuminen tuntuu nopeammalta. Materiaalipaketti sisältää sopivan määrän tekstiä, visuaalisesti oikein hieno, hyvät värit ja fontit. Visuaalinen ulkonäkö on sopusointuinen, viimeistelty ja värisävyjä keuhuttiin rauhoittaviksi.

Toiminnallisten osuuksien kokonaisuutta keuhuttiin selkeäksi, hauskaksi ja varmasti lapsia kiinnostavaksi. Tehtäviä pidettiin monipuolisina ja ikätasolle sopivina. Nähtiin myös toteutus aikuisille helpoksi toteuttaa, kunhan vain tutustuu hieman materiaalipakettiin sekä miettii hieman pienryhmiä etukäteen. Plussaa saimme siitä, kuinka videot ja livenä tapahtuva toiminta on yhdistetty. Toiminta on aina hyvä ja osallistava toiminta vielä parempi. Videon/tarinan ja toiminnan/luovuuden vuorottelu auttaa lapsia keskittymään ja jaksamaan läpi tuokion. Sekä siitä, ettei opettajien tarvitse itse valmistautua kovin pitkästi etukäteen ja toiminnan ohjaaminen on vaivatonta. Moni piti opettajien ohjeita selkeinä ja ymmärrettävinä. Vastaajat uskoivat, että toteutus on lapsille mieleinen ja hyvää vaihtelua normaaleihin kouluarjen työskentelyihin. Hyvänä asiana pidettiin myös lupalappuja vanhemmille ja ehdotettiin kokeilemaan toteutusta myös pienempien lasten kanssa.

Kokonaisuudessaan siis hyvin suunniteltu, mikä sisältää niin ryhmätehtäviäkin, että yksilönäkin pääsee auttamaan. Useimpien vastaajien mielestä jouluevankeiliumi tuli selkeästi esille, vaikka ympärillä oli paljon toiminnallisia ja sadunomaisia elementtejä. Ja he pitivät tärkeänä, että jouluevankeiliumia käydään lasten kanssa läpi, koska sen tunteminen on osa suomalaista kulttuuria ja siksi on hyvä, että asiaan on monenlaista tukea. Materiaalipaketti sisältää lämminhenkisen tuulahduksen lähimmäisenrakkautta, joulun sanomaa, kannustusta ystäväyteen ja auttamiseen. Videoissa annettua lopputehtävää keuhuttiin myös, koska se muistuttaa ystäväyden tärkeydestä myös arjen keskellä ja siitä, että sitä voi harjoitella joka päivä.

Pyysimme vastaajia antamaan myös vapaata palautetta ja kehitysehdotuksia materiaalipaketista ja sen sisällöstä. Kehitysehdotuksissa annettiin muun muassa toiveita materiaaliin lisättäväksi suuntaa antava aikataulu ja tarkentavaa

ohjeistusta toimintaan sen järjestäjille. Tarkempi ohjeistus tulee tarpeen, jotta opettajat saavat paremmin selkoa toiminnan kulusta. Heiltä toteutus, kun ei vaadi muuta kuin pienen tutustumisen etukäteen materiaalipakettiin ja positiivisen mielen. Kaikki valmistelut on etukäteen suunniteltu ja toteutettu täysin valmiiksi järjestäjien toimesta, jotta opettajat lapsineen pääsevät kulkemaan toimipisteiden läpi. Otimme nämä kehitysehdotukset huomioon ja lisäsimme lopulliseen versioon. Tässä kohtaa harkitsimme myös uudestaan materiaalipaketin värimaailmaa. Päädyimme kuitenkin pitämään sen entisellään, koska tulostettuna se on todella kaunis ja helppolukuinen, valkoinen teksti erottuu hienosti sinisestä taustasta. Joitakin palautteita pohdimme yhdessä perusteellisemmin ja koska ne ovat oleellisia opinnäytetyömme kannalta, niin nostamme ne esiin myös raportissamme avataksemme ajatuksiamme. Materiaalipaketin videot sisältävät paljon kannustusta ja innostamista lapsia varten. Perustelemme tämän sillä, että koska emme olisi voineet olla läsnä itse toiminnassa, niin meidän ainoa mahdollisuus kannustamiseen ja innostamiseen olisi ollut videoiden välityksellä. Ja voiko oikeastaan pienten lasten kanssa käyttää liikaa sanoja, kun tarkoituksena on kiittää, kannustaa ja innostaa, ei meidän mielestämme. Tietenkin, jos olisimme toiminnassa läsnä lasten keskuudessa, pystyisimme helpommin vuorovaikutukseen ja näin ollen menisimme tilanteen mukaan.

Materiaalipaketti ja sen toiminta ei ole tarkoitettu uskonnon opetusta varten, vaan tutustuttamista jouluevankeliumiin ja kulttuuriperinteen tukemista. Tästä syystä emme halunneet mennä sisällössä tämän syvemmälle. Sisältöä suunnitellessa täytyi myös ottaa huomioon videoiden kesto, jotta koko toiminta ei venyisi liian pitkäksi ajaksi lasten kannalta. Materiaalipaketin sisältö on onnistunut, jos se saa lapset uteliaiksi, ihmettelemään ja keskustelemaan myös myöhemmin. Materiaalipakettimme ei sisällä tarkkoja ohjeita toimintapisteitä varten, koska esimerkiksi radan toteuttamisen halusimme jättää avoimeksi, jotta jatkossa jokainen saa soveltaa mieleisensä radan. Tai radan suunnitteluun vaikuttaa myös käytettävissä olevat tarvikkeet. Materiaalipakettimme sisältäisi kuitenkin esimerkkikuvia, jos olisimme voineet itse toiminnan järjestää niin kuin oli tarkoitus.

Kommenteista nousi esiin ensimmäisen videon pituus. Ensimmäinen video on muita videoita pidempi ja saattaa aiheuttaa toisille lapsille vaikeuksia keskittyä.

Pohdimme tätä asiaa myös jo videoiden valmistusvaiheessa, mutta tulimme siihen tulokseen, että videon osiksi laittaminen ei olisi palvellut tilanteessa ja mahdollisesti se, että ensimmäinen video on hieman pidempi auttaa lapsia jaksamaan paremmin saati, että pisin video olisi viimeisenä. Videoita kuvatessa tuli vastaan myös pieniä haasteita, joihin emme voineet vaikuttaa. Jouduimme kuvaamaan videot pystykuvalla kuvauspaikasta johtuen. Studioissa, jossa kuvasimme videoita, oli pystyputkia, jotka olisivat näkyneet videon vaakakuvassa.

7 POHDINTA

Opinnäytetyömme tavoitteita katsoessamme koemme, että olemme onnistuneet työssämme. Tavoitteina oli kehittää pienen paikkakunnan seurakunnalle materiaalipaketti toiminnalliseen tapahtumaan ja toteuttaa tämä kerran yhteistyössä koulun kanssa. Näin myös tukea seurakunnan ja koulun yhteistyötä jatkossa. Ja koska opiskelemme kirkon alalle, oli tarkoituksena tutustuttaa lapsia hieman joulu-evankeliumiin tarinallisesti sekä toiminnallisesti. Suunnitellessamme materiaalipakettia ja siihen sisältyvää toimintaa mietimme kaiken matalalla kynnyksellä, lapsilähtöisesti, mikä on lapsidiakoniassa tärkeää. (Mattila, 2003, s. 21).

Koemme, että opinnäytetyöllemme on kysyntää nykypäivän koulumaailmassa, koska vuosien saatossa esimerkiksi uskonnonopetusta Suomessa on rajoitettu ja vähennetty huomattavasti. Esimerkiksi juuri joulu-evankeliumin tunteminen kuuluu jokaisen perussivistykseen ja suomalaisiin perinteisiin, joita mielestämme tulisi kunnioittaa ja jatkaa sukupolvelta toiselle. Tähän myös katsomuskasvatus tähtää. Keskinäiseen kunnioitukseen ja ymmärtävään suhtautumiseen eri kulttuuriperinteitä kohtaan. Näin pystymme tukemaan lasten kehitystä, muistaen avoimen keskustelun ja antaen tilaa lasten ihmettelylle. (Suomen Ev.lut. Kirkko, i.a.) Näistä tavoitteista onnistuimme kehittämään seurakunnalle materiaalipaketin, mutta valitettavasti sen kokeileminen toiminnallisessa tapahtumassa

peruuntui viime tipassa ja tämä kokemus jäi meiltä puuttumaan. Joten tämän jälkeen muutimme tavoitteitamme hieman ja pyysimme palautetta materiaalipaketista muilla tavoilla.

Mielestämme koulun arkeen olisi hyvä saada mahdollisimman paljon toiminnallisia hetkiä. Oppia voi niin monella tavalla, ei pelkästään istumalla ja kuuntelemalla. Toiminnallisuudella pystyy innostamaan lapsia, auttaa keskittymään opitavaan asiaan ja tukea lapsen vuorovaikutustaitoja toisten lasten kanssa sekä luoda me-henkeä luokan kesken. (Mattila, 2003, s. 17). Materiaalipaketilla on kaksi kohderyhmää, lapset, jotka osallistuvat toimintaan ja ammattilaiset, jotka voivat jatkossa hyödyntää työssään suunnittelemaamme materiaalipakettia. Siksi pidimmekin tärkeänä sitä, että molempien kohderyhmien ääni ja mielipiteet kuuluvat palautteeseen. Heidän antamansa palautteen pohjalta saimme muokattua materiaaleista sopivia sekä ammattilaisille että lapsille. Perustelemme arvioitimme saatuun palautteeseen materiaalipaketista peilaten niitä meidän tavoitteisiimme ja teoriapohjaan. Onnistuimme luomaan kokemuksellisen oppimisprosessin lapsia varten, joka olisi ollut turvallinen, haastava ja yllätyksellinen. (KOTA, i.a.) Toiminnallisuus ja tarinallisuus yhdistettynä oppimiseen tuottaa ja kehittää osaamista, joka tukee kasvua ja kehitystä. Materiaalipaketti vahvistaa psyykkisiä, sosiaalisia ja fyysisiä toimijuutta sekä opettaa yhteistoimintaa, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja vastuullisuutta niin itsestä kuin muistakin. (Humanistinen Ammattikorkeakoulu, i.a.) Materiaalipaketin tarinallisuudella ja mielikuvituksella voidaan antaa lapsille mielekkäitä lähestymistapoja käsiteltävään asiaan. Sekä lasten aikaisempia kokemuksia ja aiheeseen liittyviä tietoja voidaan näin herätellä sekä antaa lapsille mahdollisuus uteliaisuuteen. (Kyrönlampi ym., 2020, Luku Leikillisuus esi- ja alkuopetuksessa – miten sytyttää innostus oppimiseen.)

Koko prosessin ajan, pyrimme löytämään ja käyttämään työssämme luotettavia, opinnäytetyöhön oleellisia ja mahdollisuuksien mukaan uusia lähteitä. Palautteet kävimme läpi huolellisesti ja totuudenmukaisesti. Kirjalliset palautteet ja lastenryhmän aikana saadun palautteen olemme analysoineet tarkasti ja huomioineet ryhmäläisten anonymiteetin säilymisen. Tämän opinnäytetyön tekeminen on vahvistanut meitä ammatillisessa mielessä ja tulee tukemaan meitä tulevissa työtehtävissämme. Orientoituminen pitkäkestoiseen prosessiin, yhteistyössä eri

tahojen kanssa antaa tukevaa pohjaa suunnitella ja kehittää erilaisia asioita tulevissa työtehtävissämme. Opinnäytetyön myötä pystyimme syventämään sosiaali- ja kirkonalan osaamistamme ja kehittämistyön prosessissa vaadittavaan järjestelmällisyyteen ja monen asian samanaikaiseen työstämiseen auttoi kasvattamaan ammatillista ajattelua, priorisointia ja järjestelmällistä työtettä. Saimme opinnäytetyötä tehdessä erityisesti paljon tukea Pomarkun seurakunnan työntekijöiltä, jotka olivat alttiita auttamaan ja tukemaan ja näin auttoivat myös huomauttamaan kasvattamaan ja vahvistamaan työelämätaitojamme. Ammatillisesti on myös tärkeää ymmärtää yhteistyöverkoston merkitys erityisesti silloin, kun jotain uutta suunnitellaan. Tulevina ammattilaisina hyödyimme myös siitä, kuinka opinnäytetyön tekeminen on pitkäkestoista ja monet asiat muokkaantuvat prosessin edetessä. Opimme sietämään epävarmuutta, keskeneräisyyttä ja pidemmän yhteistyön kautta työskentelyä intensiivisesti opinnäytetyö-parin kanssa. Opimme ammatillisesti tärkeitä oppeja tiimityöskentelyyn siitä, kuinka ihmisten erilaisiin tapoihin työskennellä erilaisten ihmisten kesken ja ymmärrykseen siitä, kuinka tärkeää avoin keskustelu on työn eri vaiheissa.

Eettinen tarkastelu on alusta asti mukana kehittämisprosessissa. Eettisyyden pohjalta mietimme, onko kehittämiselle tarvetta ja kenen tai keiden hyvinvointia voimme kehittämistyöllä edistää. Kehittämissyö sosiaalialalla tähtää aina hyvinvoinnin lisäämiseen sekä sosiaalisten verkostojen vahvistamiseen. Noudattamme tämän opinnäytetyön teossa hyvää tieteellistä käytäntöä, jolla pyrimme varmistamaan opinnäytteemme luotettavuuden. Kehittämissyömme suunnittelussa, toteutuksessa ja kirjoitustyössä olemme olleet vastuullisia ja huolellisia. Kuvaamme prosessia kuten se on tehty ja näin ollen on kenen tahansa toistettavissa. Kootessamme teoreettista tietoa olemme perehtyneet lähdekriittisesti kirjallisuuteen ja erilaisiin materiaaleihin. Olemme myös huomioineet verkkosivujen tunnettuuden, ajantasaisuuden ja luotettavuuden digitaalista tietoa kerätessämme. Käytetyt lähteet ilmoitetaan ja niihin viitataan asianmukaisesti. Yhteistyökumppanit kerrotaan todenmukaisesti ja rahaa tai muuta aineellista hyötymistä ei prosessiin liity. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, i.a.)

Opinnäytetyössä haastateltavien ihmisten nimiä emme julkaise, vaikka osalta erikseen saimme luvan siihen. Emme kuitenkaan koe, että nimien julkaiseminen

toisi sisällöllistä painoarvoa työhömmе. Näin ollen, työssämme kunnioitetaan täysin yksityisyyden suojaa. Toimintahetken peruuntuminen myös poisti kysymyksen siitä, hyödynnämmekö valokuvia työssämme. Materiaalipaketin mukana vanhemmille lähetettävässä infokirjeessä oli lupakysely myös valokuvauksesta, mutta peruuntumisen takia valokuvien hyödyntäminen on mahdotonta. Videoissa esiintyvä Jekku Hiiri on luovuttanut täydet käyttö- ja julkaisuoikeudet meille sillä ehdolla, että hänen nimeänsä ei mainita opinnäytetyössä tai videoiden yhteydessä.

Rajasimme kohderyhmämme tällä kertaa 1.–2. vuosiluokkiin, koska heidän työtavoissaan korostuu havainnollisuus ja toiminnallisuus sekä leikki ja pelillisuus mielikuvituksen ja tarinallisuuden lisäksi. Leikillisuus on oiva tapa tukea oppimista. (Kyrönlampi ym., 2020, Luku Leikillisuus esi- ja alkuopetuksessa – miten sytyttää innostus oppimiseen.) Nämä asiat vaikuttivat meidän pohdintaamme ja katsoimme niiden tukevan opinnäytetyömme aihetta. Materiaalipaketti on helposti hyödynnettävissä myös varhaiskasvatuksessa alle kouluikäisten parissa, perhekerhoissa ja päiväkerhoissa. Esimerkiksi monilla paikkakunnilla seurakunnat tekevät yhteistyötä paikallisen partion kanssa, näin pystyttäisiin myös lisäämään yhteistyötä eri tahojen kanssa. Tehtävät eivät ole liian haasteellisia ja esimerkiksi liikuntaradan voi suunnitella kohderyhmälle, koska materiaalipaketti ei tarkkaan määrittele sitä minkälaisesta radasta on kyse. Tämä antaa myös tilaa sille, että toimintahetken voi järjestää myös muualla kuin Pomarkun monitoimihallilla.

Kristinuskon arvoja voi toteuttaa ja opettaa jälkipolville monin tavoin. Siihen ei tarvita uskonnonharjoitusta tai osallistumista erikseen kirkon jumalanpalvelukseen. Lähimmäisenrakkkaus on yksi suurimmista näkyvistä osista kristinuskoa ja seurakunnan toimintaa. Se on sitä, että asetutaan toisen asemaan, huomioidaan ja kunnioitetaan toinen toistamme. Lähimmäisenrakkkaus ei vaadi näkyäkseen suuria ilotulituksia, vaan se on näkyvissä arjen keskellä. Toimintaa, joka voi olla hiljaista rinnalla kulkemista, se on jotain sellaista, mitä jokainen voi tehdä arjessaan kohdatessaan ihmisiä. Diakonia kokonaisuudessaan on juuri sitä, lähimmäisenrakkautta. Lasten parissa tehtävän diakoniakasvatuksen perusta nousee lähetys- ja kastekäskystä, sekä Jeesuksen pelastus- ja sovitustyöstä. Siinä

korostuu lapsen tukeminen, auttaminen löytämään oman paikkansa erilaisissa ympäristöissä. Diakoniakasvatuksen tavoitteena toimii myös kristittyinä eläminen ja lähimmäisyys, näin ollen lähimmäisenrakkauden opettaminen on keskeistä. Lähimmäisyys koostuu niistä pienistä asioista, kuten pienistä kysymyksistä, hymystä, huomioinnista, arvostuksesta ja kunnioituksesta. Diakoniakasvatus pyrkii ohjaamaan ja innostamaan, se on rohkaisua ja tuen antamista. Diakoniakasvatuksen tarkoituksena on eri tavoin auttaa lisäämään lähimmäisenrakkautta ja auttamisenhalua. (Nygård, 2016, s. 30.)

Edellä jo mainitsimme erilaisia kohderyhmiä, joiden parissa materiaalipakettia voi hyödyntää sellaisenaan. Varsinaista suurempaa kehittämistarvetta ei palautteiden myötä noussut esiin, ja tietyllä tavalla valmistamamme videot luovat raamit toimintahetken ympärille ja joustoa ei näin valtavasti ole. Keskusteluissa seurakunnan työntekijöiden kanssa nousi esiin se, kuinka Pomarkun seurakunnalla voisi olla tarvetta selvittää lapsiperheiden toiveita ja tarpeita joihin seurakunta voisi pyrkiä vastaamaan. Näin voitaisiin pyrkiä tuottamaan alakouluikäisille enemmän kohdennettuja toimintoja. Pienellä paikkakunnalla sijaitsevan seurakunnan kehittämistarve mielestämme nousee juuri resurssien vähyydestä, joka näkyy esimerkiksi siinä, että valitsemallamme kohderyhmälle ei ole suoraan suunnattu kuin yksi varsinainen kerho. Tarvetta ja tahtotilaa lapsilla varmasti olisi osallistua enemmän ja useampaan toimintaan. Seuraava askel voisi olla selvittää juuri toiveita, mitä seurakunta voisi tehdä toisin, jotta yhä useampi paikkakunnan lapsi voisi osallistua ja löytää paikkansa seurakunnan yhteydestä.

Opinnäytetyön tekijöinä sovimme yhdessä, että molemmilla on oikeus opinnäytetyöprosessin jälkeen hyödyntää ja muokata tarvittaessa luomaamme materiaalipakettia. Näin pystymme molemmat hyödyntämään työtämme tulevaisuudessa parhaalla mahdollisella tavalla ja jatkokehittää materiaalipakettia tilanteen mukaan. Luovutamme materiaalipaketin kokonaisuudessaan Pomarkun seurakunnalle, ja myönnämme heille luvan muokata ja hyödyntää materiaalipakettia parhaalla näkemällään tavalla. Tulevaisuudessa tarve tukea ja opettaa lapsille tarvittavia yhteistyö, tunne- ja kaveritaitoja tulee varmasti vielä lisääntymään ja parhaaseen mahdolliseen tulokseen voimme päästä tekemällä yhteistyötä ja vahvistamalla eri tahojen välistä moniammatillista osaamista.

LÄHTEET

- Helminen, H.-R., & Kotisalo, K. (2009). *"Näe, kuule ja puolusta."* *Ev.lut. seurakunnan työntekijöiden ajatuksia lapsidiakoniasta*. (Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma). Saatavilla 19.11.2021 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/4801/Helminen_Hanna-Riikka_Kotisalo_Kirsi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hiltunen, J., Kentta, T., & Piironen, T. (2014). *Diakoniakasvatus - työskentelyitä lähimmäisenrakkauden puolesta*. (Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma). Saatavilla 11.10.2021 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/70900/Hiltunen_Jutta_Kentta_Teemu_Piironen_Taru.pdf?sequence=1
- Humanistinen Ammattikorkeakoulu. *Seikkailukasvatus*. Saatavilla 12.10.2021 <https://www.humak.fi/info/seikkailukasvatus/>
- Ilvesoksa, L. (2013). *Motivaatiota leikkien – Toiminnallisen oppimisen vaikutus oppilaan motivaatioon*. (Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma, Luokanopettajan koulutus, Tampere). <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/84966/gradu07025.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Jackson, R. (2014). *Signposts - Policy and Practice for Teaching about Religions and Non-Religious World Views in Intercultural Education*. Saatavilla 19.9.2021 <https://ebookcentral.proquest.com/lib/diak/reader.action?docID=3138785>
- Karppinen, S., Marttila, M., & Saaranen-Kauppinen, A. (2020). *Seikkailukasvatus Suomessa- pedagogisia ja didaktisia näkökulmia*. Saatavilla 14.10.2021 <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/356082/Seikkailukasvatusta-Suomessa-Outdoor-Adventure-Education-in-Finland.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kirkko Porissa. *Noormarkun seurakunta. Toimintaa Pomarkussa*. Saatavilla 27.10.2021 <https://www.kirkkoporissa.fi/noormarkun-seurakunta/toimintaa-pomarkussa>

- Kirvesniemi, E. (2017). *Opettaja: Vilkkaat lapset tarvitsevat toiminnallista opetusta – ”Peli vie mukanaan”*. Saatavilla 22.2.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-9765289>
- Kota ry. *Seikkailukasvatus*. Saatavilla 12.10.2021 <http://www.kota.fi/seikkailukasvatus/>
- Kyrönlampi, T., Mäkitalo, K., & Uitto, M. (2020). *Esi- ja alkuopetuksen käsikirja*. PS-Kustannus.
- Kössi-Jormanainen, S. (2017). *Toiminnallisuus rauhoittaa luokkaa ja parantaa oppimista*. Etelä-Suomen liikunta ja urheilu. Saatavilla 22.2.2022. <https://www.eslu.fi/uutiset/toiminnallisuus-rauhoittaa-luokkaa-ja-parantaa-oppimista/>
- Livingston, H., & Pöyhönen, J. (13.8.2021) *Tue lapsen tunne- ja kaveritaitoja*. Saatavilla 10.3.2021 <https://www.tunnetaitojalapselle.fi/artikkelit/tunnejakaveritaidot>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (2019). *Vanhemmille. Lapsen kasvu ja kehitys. 7—9 v. 7—9-vuotiaan persoonallisuuden kehitys*. Saatavilla 25.8.2021 <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/7-9-v/7-9-vuotiaan-persoonallisuuden-kehitys/>
- Mattila, K.-P. (2003). *Lapsidiakonian käsikirja*. Sininauhaliitto Ry.
- Nevalainen, A. (2018). *Kohtaa avoimesti. Katso laajasti. Ole utelias. Uskalla arvostaa ja kunnioittaa. Kokemuksia katsomuskasvatuksesta*. (Opinnäytetyö, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, sosionomi). Saatavilla 16.9.2021 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/156003/Nevalainen_Anna.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Nygård, L. (2016). Ammattitaitoinen auttaminen. Mikä ihmeen diakoniakasvatus? *Diakonia*, 4, 30–31. <https://evl.fi/documents/1327140/48804330/Diakonia-4-2016-1.pdf/921f764b-a7b4-1b8b-60ff-1ede99ba03e8?t=1617174449550>
- Nylund, M. (2020). *Toiminnallinen opinnäytetyö. Menetelmäpaja*. (Diakonia-ammattikorkeakoulu). https://diakle.diak.fi/pluginfile.php/217001/mod_resource/content/0/menetelm%C3%A4paja%20diat%20s2020.pdf

- Opetushallitus (2018). *Opetushallituksen ohjeistus ohjaa kouluja uskonnollisten tilaisuuksien järjestämisessä*. Saatavilla 10.3.2022
<https://www.oph.fi/fi/uutiset/2018/opetushallituksen-ohjeistus-ohjaa-kouluja-uskonnollisten-tilaisuuksien-jarjestamisessa>
- Peda.net. *Pomarkku. Peruskoulut*. Saatavilla 12.10.2021 <https://peda.net/pomarkku/peruskoulut>
- Pomarkun kunta. *Kuntainfo. Pomarkku ja kylät*. Saatavilla 12.10. 2021
<http://www.pomarkku.fi/index.php/kuntainfo/pomarkku-ja-kylat/>
- Rautakoski, T. (2020). *Varhaiskasvatuksen opettajan rooli lapsen katsomuksellisessa kasvussa erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa*. Oulu: Oulun Yliopisto. Saatavilla 12.9.2021
<http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-202101231074.pdf>
- Saarinen, K. (2020). *Reflektoinnin merkitys seikkailukasvatuksessa*. (Opinnäytetyö, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, yhteisöpedagogi). Saatavilla 18.10.2021
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/336837/Saarinen_Katja.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Sakaranaho, T. (2014). *Uskonnollinen koulutus Suomessa. Temenos – Nordic Journal of Comparative Religion*. Helsinki: Helsingin Yliopisto. Saatavilla 19.9.2021 <https://journal.fi/temenos/article/view/9547>
- Salmelainen, L. (2012). *Taakka vai voimavara? - Kokemuksia voimakkaan uskonnollisesta kotikasvatuksesta*. (Kasvatustieteen pro gradu – tutkielma, Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos). Saatavilla 10.10.2021
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/40436/URN:NBN:fi:juu-201211263077.PDF;sequence=1>
- Suomen ev.lut. Kirkko. *Kumppanuuden korit*. Saatavilla 27.10.2021
<https://evl.fi/plus/kumppanuuden-korit>
- Suomen ev.lut. Kirkko. *Lapset seurakuntalaisina*. Saatavilla 27.10.2021 <https://evl.fi/documents/1327140/39461555/Lapset+seurakuntalaisina+kehitt%C3%A4misasiakirja.pdf/2d703742-8194-5dc3-51c9-d7542089a3fb?t=1557384632000>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. *Tiedetilppi. Hyvä tieteellinen käytäntö*. Saatavilla 22.2.2022 <https://tenk.fi/fi/tiedetilppi/hyva/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

LIITE 1. Infopaketti

**MAAILMAN
ENSIMMÄINEN
JOULU!**

INFOPAKETTI

Sari Surakka & Heini Toivonen,
Diakonia-ammattikorkeakoulu

HEI!

**Pitelet nyt käsissäsi
MAAILMAN ENSIMMÄINEN JOULU-toiminta
infopakettiamme.**

**Infopaketin tarkoitus on saada sinulle
selkeä kuva siitä, mitä toimintahetkenä
tapahtuu ja miten toimia missäkin
toimintapisteessä.**

Vallitsevan pandemiatilanteen vuoksi, olemme suunnitelleet kokonaisuuden, jonka avulla lapsiryhmä saa toteuttaa toiminnan oman aikuisen (esim. opettaja/ohjaaja) kanssa.

Emme siis fyysisesti tule olemaan toteutuksessa läsnä.

Tutustukaa siis huolella infopakettiin, niin toteutus tulee sujumaan luontevasti ja lapset saavat kokea innostavan ja opettavaisen hetken yhdessä oman ryhmänsä kanssa.

Tulemme siis ohjaamaan videoiden avulla toimintahetken kulkua ja kertomuksen etenemistä.

Tutustukaa (aikuiset) siis videoihin ja niiden sisältöön hyvissä ajoin ennen toteutuspäivää, jotta teille aikuisille on selkeää miten tulee toimia ja näin vältetään mahdollisilta epäselvyyksiltä ja lapset saavat nauttia toimintahetkestä.

RUNKO- sivu ohjeistaa missä järjestyksessä mitäkin tulee tapahtumaan.

Tulemme hyödyntämään paikan päällä heijastuskangasta, jonka äärellä jokainen näkee ja kuulee videon.

RUNKO

VIDEO 1

TOIMINTA 1 (n. 20min)

VIDEO 2

TOIMINTA 2 (n. 20 min)

VIDEO 3

TOIMINTA 3 (n. 20 min)

VIDEO 4

PALAUTTEEN ANTO (5 min)

I. TOIMINTA

MAJAN "RAKENNUS"

n. 20min

- Tilassa on lava, johon lapset tulevat yhteistyöllä "rakentamaan" majan, suojapaikan Jekulle ja hänen ystävilleen.
- Lapset työskentelevät yhdessä, ja hyödyntävät lavan ympärillä olevia tavaroita.
- Lapsia on hyvä kannustaa yhteistyöhön, ja rohkaista niitäkin ketkä ehkä eivät rohkene tarttua toimeen.

2. TOIMINTA

ENKELIT TAIVAALLA

n.20min

- Aikuinen jakaa lapset pienryhmiin.
(max. 5 ryhmää)
- Kuvat oikeaan järjestykseen pienryhmissä. Aikuinen tarkistaa ja antaa luvan jatkaa seuraavaan tehtävään.
- Enkeleiden piirto pienryhmissä isoille papereille.

3. TOIMINTA

ENSIMMÄINEN VAIHE

n. 10min

- Lapset menevät rataa läpi, jos kosket maahan, jäädyt jääkalikaksi etkä pääse eteenpäin.
- Voit liikkua vasta, kun kaverisi on koskettanut sinua olkapäähän, ja vapaudut jäästä.
- Tämän aktiviteetin/ leikin keston aikuinen määrittelee. Suunnilleen 5-10 minuuttia.

3. TOIMINTA

TOINEN VAIHE

n.10min

→ Aikuinen rauhoittaa lapset uusia ohjeita varten ja jakaa ryhmän pareiksi.

Kuljetaan rataa pareittain. Vuorotellen niin, että toinen sulkee silmänsä ja toinen yrittää parhaansa ohjata kaveria radan läpi. (Aikuinen huikkaa muutaman minuutin päästä, kun parit vaihtavat rooleja.)

Vinkki: Asettakaa parit lähtemään eri kohdista rataa, jotta jokainen voi yhtä aikaakulkea rataa. Neuvokaa lapsia odottamaan, jos toinen pari on edellä. Tässä tehtävässä nopeus ei ratkaise vaan taito kuunnella ja ohjata toista!

PALAUTE

LAPSILTA

- Video ohjeistaa tarkemman palautteen annon.
- Palautteen anto toteutetaan hymiöiden avulla, jotka voi tiputtaa siihen tarkoitettuun palautelaatikkoon. (Sijoitamme laatikon salin pääoven lähistölle.)
- Palautteen annettua jokainen lapsi saa ottaa itselleen kotiin vietäväksi pienen yllätyksen.

PALAUTE

AIKUISILTA

- Toivomme, että jokainen osallistuva aikuinen voisi täyttää palautelomakkeen.
- Tahtoisimme kuulla mielipiteenne muun muassa siitä, miten onnistuimme toteuttamaan toiminnan videon kautta näin pandemian aikana. Mitä mieltä olette sisällöstä, infopaketesta, lasten reaktioista jne.
- Toivomme, että aikuinen vielä toimintahetken jälkeen kysyisi lasten mielipidettä toimintahetkestä.
- **Jokainen palaute on arvokas!**
KIITOS!

PALAUTELOMAKE

RISUJA JA RUUSUJA
AIKUISILTA

A series of horizontal dashed lines for writing feedback.

PALAUTELOMAKE

LASTEN AJATUKSIA JA
KOMMENTTEJA

Lined area for writing feedback, consisting of 18 horizontal dashed lines on a teal background.

Hei 1 ja 2 luokkalaisen huoltaja!

Olemme Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi+diakoni opiskelijoita. Olemme toteuttamassa Pomarkussa yhteistyössä kunnan, koulun ja seurakunnan kanssa opinnäytetyötämme. Sen tarkoituksena on valmistella ja toteuttaa 1 ja 2 luokkalaisille toiminnallinen hetki Pomarkun monitoimihallilla keskiviikkona 8.12. 2021.

Toiminnallisen hetken aiheena on Maailman ensimmäinen joulu. Tulemme siis lapsien kanssa käymään läpi jouluevankeliumia erilaisten toimintapisteiden kautta, joiden tarkoitus on lisätä lasten keskinäistä yhteistyötä ja yhdessä tekemisen riemua! Emme tule harjoittamaan uskonnollista toimintaa, kuten esimerkiksi rukousta.

Olemme toteutuksessa ottaneet huomioon vallitsevan pandemiatilanteen, ja olemme suunnitelleet toteutuksen niin, että opettajat ja avustajat pystyvät toiminnan vetämään kokonaisuudessaan ilman meidän fyysistä läsnäoloamme.

Alla olevalla lupalapulla annatte suostumuksen lapsenne osallistua yhteiseen toimintahetkeen!
Palautathan lupalapun opettajalle viimeistään perjantaina 3.12.2021.

Ystävällisin terveisin,
Heini Toivonen & Sari Surakka

Lapsen nimi: _____

Lapsi osallistuu: KYLLÄ / EI

Saako lapsenne näkyä kuvassa, jota voisimme käyttää työssämme nimettömänä? KYLLÄ / EI

Huoltajan allekirjoitus: _____

OIKEA JÄRJESTYS

1.

2.

3.

4.

5.

LIITE 2. Videot

Videolinkit opinnäytetyötä varten:

Video 1. <https://youtu.be/SPew-onRUsA>

Video 2. <https://youtu.be/Oe3CH1RbUr4>

Video 3. <https://youtu.be/hAtZGNQVI78>

Video 4. <https://youtu.be/XDP0Iza5IRM>